

האגודה למען החייל

פעולות ביקורת

בוועד הארצי וב-14 סניפים מקומיים, ובכלל זה הסניפים בשלוש הערים הגדולות, נערכה ביקורת על סדרי קבלת תרומות ומתנות, רישומן והפיקוח עליהן. נבדקו ההוצאות על אחזקת רכב וטלפון בוועד הארצי; הביקורת העלתה, שלא היו קריטריונים להצמדת רכב לעובדים או לאישור רכב שירות, וכן לקביעת שיעורי השתתפות באחזקת טלפון.

הכנסות מתרומות וממתנות

האגודה למען החייל מקבלת תרומות ממוסדות, מאנשי עסקים ומאנשים פרטיים בארץ ובחוץ לארץ; כן מקבלת האגודה ממקורות שונים מתנות בשביל יחידות צה"ל: מקררים חשמליים, מזגני אוויר, מכשירי טלוויזיה ורדיו וכיו"ב. בהשגת התרומות והמתנות עוסקים הוועד הארצי של האגודה וסניפיה בארץ ובחוץ לארץ. בשנת 1969 הוקמה ועדה ציבורית בראשות עוזר שר הבטחון המטפלת בעיקר בהשגת תרומות שנתיות קבועות ממפעלים ומאנשי עסקים. עוד הוקמה באותה שנה קרן נופש לחיילים, שבה צוברים את תמורתם של ימי חופשה, שתורמים עובדי מדינה לפי הסדר, שנקבע בין האגודה, משרד האוצר והסתדרות עובדי המדינה, ולפי הסדרים דומים עם עובדי מוסדות ציבור ומקומות עבודה אחרים.

התרומות הכספיות לרבות תרומות לקרן הנופש הסתכמו בשנת 1969/70 ב-4,649,000 ל"י, ובשנת 1970/71 ב-7,649,000 ל"י. שווי המתנות שנתקבלו הסתכם, לפי הערכת האגודה, בשנת 1969/70 בסך 316,800 ל"י ובשנת 1970/71 בסך 197,750 ל"י.

בחדשים נובמבר 1970 — אפריל 1971, בדק, לסירוגין משרד מבקר המדינה את סדרי הקבלה של תרומות ומתנות, רישומן והפיקוח עליהן. הביקורת נערכה בוועד הארצי וב-14 סניפים מקומיים, בכללם כל הסניפים הגדולים, שיש להם מערכת חשבונות עצמית, והיא התייחסה לפעולות, שבוצעו בשנים 1969/70 — 1970/71* (ביקורת קודמת — על פעולות כספיות של האגודה, ראה בדו"ח שנתי 16, עמ' 589; בדבר הטיפול בתרומות, שנתקבלו בתקופת מלחמת ששת הימים, ראה דו"ח שנתי 19, עמ' 631; בדבר הפעלת המיתקנים של האגודה, ראה דו"ח שנתי 21, עמ' 750).

הסדרים ארגוניים

בשנת 1971 פעלו במסגרת האגודה 69 סניפים לעומת 64 ב-1970. בעבר היו הסניפים קשורים במישרין לוועד הארצי; בראשית 1970 במסגרת התארגנות מחדש הוקמו ארבעה מרחבים, שכל אחד מהם אחראי לפעולותיהם של כמה סניפים: מרחב מרכז (ירושלים) ל-12 סניפים; מרחב תיכון (תל אביב) ל-20 סניפים; מרחב צפון (חיפה) ל-24 סניפים; ומרחב דרום (באר שבע) ל-13 סניפים.

* הסניפים שנבדקו: ירושלים, תל אביב, חיפה, באר שבע, אשדוד, אשקלון, חדרה, חולון, נהריה, עכו, פתח תקוה, צפת, רחובות, רמת גן.

באפריל 1970, כשהאגודה התארגנה מחדש, החל הוועד הארצי, להוציא נהלים חדשים בתחום ניהול הכספים, דיווח כספי, טיפול באפסניה, ניהול מחסנים ועוד. הנהלים הופצו למרחבי האגודה, אך הופעלו במרחבים ובסניפים רק במידה מצומצמת. מתברר, שהנהלים של הוועד הארצי טעונים עוד התאמה לשם הפעלתם בסניפים. הביקורת הצביעה על כך, שרצוי, שהמרחבים ייומו פעולה להוצאת נהלים, כל אחד לסניפים שבמרחבו. בעקבות הביקורת פרסם מרחב המרכז, בדצמבר 1971, מערכת נהלים והחל בפעולות הדרכה והסברה בסניפים.

מאז יצירת הזיקה בין הסניפים למרחבים חדלו הסניפים לדווח לוועד הארצי על פעולותיהם הכספיות ולהמציא לו מסמכים ורישומים אחת לשלושה חודשים, כפי שנהגו לעשות קודם. הדיווח מהסניפים למרחבים ומהמרחבים לוועד הארצי לא היה סדיר.

בסניפים הגדולים מועסקים עובדים קבועים בשכר; בשאר הסניפים שנבדקו מנוהלות הפעולות על ידי מתנדבים. הביקורת דנה עם הנהלת הוועד הארצי בעניין סדרי בידוק בסניפים. חלק מהסניפים הקטנים מצאו פתרונות נאותים לחלוקת תפקידים בין פעילי הסניף, כפי שדורשים סדרי בידוק, אולם בסניפים רבים אחרים עניין זה טעון הסדר.

פיקוח על תרומות בכסף

- בסניפים שנבדקו, (להוציא הסניפים בירושלים ובחיפה) לא היה נהוג רישום של פנקסי קבלות עם קבלתם מבתי דפוס או מהוועד הארצי. הרישום דרוש להבטחת פיקוח על שלמות הקבלות ועל השימוש הנכון בהן. בחלק מן הסניפים ניתנו לעתים לתורמים תעודות הוקרה (במקום קבלות), והעתק מהן לא נשאר בסניף: בסניף רחובות — למי שתרם לפחות 25 ל"י, בסניף חולון — לפחות 50 ל"י, ובסניף תל אביב — לפחות 100 ל"י; ברחובות ובחולון לא נוהלו רישומים המאפשרים פיקוח על השימוש בתעודות. לדעת הביקורת רצוי, שעל כל תקבול תינתן קבלה, ותעודת ההוקרה יכולה להימסר נוסף על קבלה רגילה.

- החל בשנת 1969/70 הדפיסו הסניפים בעצמם קבלות מיוחדות למבצעי שי לחייל. הקבלות היו בחלקן ללא ערך נקוב ובחלקן בערך נקוב של 3, 5 ו-10 ל"י. בעת קבלת הקבלות מבתי דפוס לא נערך עליהן רישום (פרט לחיפה). הביקורת, שנערכה בסניף תל אביב בנובמבר 1970, העלתה, שהאחראים למבצע השי לא ידעו כמה קבלות הודפסו, כמה נמכרו וכמה נשארו במצאי. בעקבות הביקורת ערך המבקר הפנימי של הסניף ספירת מצאי, והושמדו קבלות מסדרות שונות, בערך נקוב של 10 ל"י כל אחת, שנמסרו בשעתו למתנדבות להפצה והוחזרו. לפי הפרוטוקול שערך המבקר הפנימי של הסניף ב-21.1.1971 הושמדו 1,427 קבלות. מאז ספירה זו הונהג רישום של מצאי הקבלות.

- בעת הביקורת, שנערכה בסניף רמת גן, לא היה ספר הקופה מעודכן. נבדקו המסמכים הנוגעים לנשף, שערך הסניף במאוס 1971 בבית מלון בתל אביב; ההכנסה מהנשף הסתכמה ב-14,000 ל"י. לקראת הנשף הודפסו כרטיסי כניסה בערך נקוב, בסכומים שונים, ועוד 300 כרטיסי הזמנה ללא ערך נקוב. לפי הדו"חות נמכרו 190 כרטיסי הזמנה ללא ערך נקוב בסכום כולל של 5,636 ל"י. בעת הבדיקה במאוס 1971 לא הייתה רשימה, שתכלול את שמות האנשים, שהכרטיסים נמכרו להם ואת הסכומים, שנתקבלו מהם; רק ב-19.7.1971 הומצאה הרשימה לביקורת. לנשף הודפסו גם כרטיסי הגרלה: 1,400 כרטיסים במחיר 5 ל"י הכרטיס בס"ה 7,000 ל"י. מכרטיסים אלה נמכרו 1,195 כרטיסים בסך 5,975 ל"י. לא היה רישום או דיווח כלשהו על הכרטיסים שלא נוצלו. מתנות, שנתקבלו לשם הגרלה בנשף, לא נרשמו; לתורמים לא אושרה קבלת המתנות.

- בסניף ירושלים נמצא, שהלק מנספי התרומות שולמו ישירות לספקים בעד סחורות ושירותים, שסיפקו לסניף. חלק מכספים אלה נרשמו בספרי הסניף כתקבול ותשלום; חלק אחר לא נרשמו בספרים; במידה שנרכשו בהם סחורות, הן נרשמו באינוונטר. בנוגע לשאר, עוד נמשך בירור על ידי הסניף. אי העברת תרומות דרך קופת הסניף וחוסר הבחנה ברורה בין תרומות בכסף ובין מתנות בעין מקשים על גיהול כספי תרומות.

פיקוח על מתנות בעין

- בסניפים לא היו נהלים להסדרת איסוף מתנות, אישור קבלתן, ורישומן בעת הקבלה והגיפוק. בעקבות הביקורת הוציאו המרחבים ירושלים וחיפה, בפברואר 1971, הוראות ל-36 סניפים בדבר הצורך ברישום של קבלה וגיפוק של מתנות. מרחב תל אביב ומרחב באר שבע עדיין לא הוציאו נהלים ל-33 הסניפים שבמרחביהם.

- בסניף באר שבע הונהג רישום של מתנות מאז אפריל 1970, אולם בבדיקה, שערך משרד מבקר המדינה במאוס 1971, נמצאו במחסן הסניף פריטים, שלא היו רשומים: 10 מקלטי רדיו, 2 מקלטי טלוויזיה, 430 קופסאות שי לחייל ועוד.

מחסן של סניף תל אביב

- בנובמבר 1969 הוקם בבית החייל בתל אביב מחסן לריכוז מתנות. עם הקמת המחסן נערכה ספירה של הפריטים ונפתחה כרסטת לרישומם. האחריות לגיהול המחסן הוטלה על עובד של הסניף, אולם למעשה הועסק במחסן אדם אחר, כך שהאחריות לשלמות הסחורות לא הייתה מוטלת באופן חד-משמעי על אדם אחד, כדרוש.

- בדצמבר 1970 ערך משרד מבקר המדינה ספירה מידיגמית, שכללה 35 סוגי פריטים במחסן. בספירה נתגלו הפרשים בין הכמות הרשומה בכרטיסי המחסן לבין הכמות בעין: בחלק מהפריטים היה עודף ובאחרים היה חוסר. בין הפריטים החסרים שני מקררים חשמליים, שהסניף לא ידע להסביר להיכן נלקחו, וכ-2,800 שפופרות של משחות שיניים וגילוח; בין הפריטים העודפים 75 טרבוזיסטורים וכ-2,000 בקבוקי בושם. מתוצאות הספירה עולה, שהרישום במחסן לא שיקף נכונה את תנועת הפריטים ושלא כל מה שנכנס למחסן או הוצא ממנו נרשם. הנהלת הסניף לא נקטה אמצעים לקביעת סיבות ההפרשים ולאיתור הפריטים החסרים, גם לאחר שנמסרו לה ממצאי הביקורת. בדצמבר 1971 הורה יו"ר האגודה למנהל הסניף לערוך בדיקה מפורטת ולדווח, מה עלה בגורלם של הפריטים החסרים ומה סיבות העודפים.

- ממחסן הסניף הוצאו מתנות ונמסרו ליחידות צה"ל או למיתקנים אחרים של האגודה על פי הוראת מנהל הסניף בעל פה. בעקבות הביקורת פורסמו, באוקטובר 1971, הוראות נוהל, שלפיהן מותר לנפק מתנות רק על פי הוראות בכתב.

מחסני הוועד הארצי

1. הוועד הארצי מנהל מחסן נפרד שבביל בדים לוויילונות ולריפוד, שנועדו למועדונים בבסיסי צה"ל, למגורי קצינים, למגורי חיילות ולמחנות נופש של האגודה. בדצמבר 1967 נתקבלו ממחלקת המכירות של משרד הבטחון 15,335 מטר בד. הבדים, שהיו מסוגים שונים ובעלי ערך שונה, נרשמו בכרטיס אחד ונמכרו ליחידות צה"ל במחיר סמלי אחד של 10 אג' למטר. באוקטובר 1969 נתקבלו ממחלקת המכירות 10,252 גלילים של בד. הוועד הארצי לא מצא אפשרות למדוד את הבדים ולקבוע את כמותם. בעת הבדיקה, בינואר 1972, נותרו במחסן, לפי הערכה, 2,800 גלילים לפחות, שערכם

הכספי המשוער, לפי מחיר למטר, שנקבע על ידי הוועד הארצי, הוא כ-50,000 ל"י. הביקורת הצביעה על כך, שמן הצורך שהוועד הארצי יתייעץ עם מומחה כדי למצוא דרך לרשום את הסחורה בפירוט, שיאפשר מידת פיקוח סבירה על שלמותה.

2. - מהמחסן הכללי של הוועד הארצי נמסרים למרחבים פריטים שונים לחלוקה ליחידות צה"ל או לחיילים. על מרכזות המרחבים להמציא למחסן אישורים של המקבלים. בכמה מקרים, ובכלל זה לגבי 55 טרנויסטורים, לא נמצאו אישורי קבלה.

תרומות מחו"ל

התרומות מחוץ לארץ הסתכמו בשנת 1969/70 בסך 1,269,900 ל"י ובשנת 1970/71 בסך 3,450,000 ל"י. איסוף התרומות נעשה בעיקר על ידי חמישה סניפים. בעת קבלת תרומה נוהג הסניף לתת לתורם קבלה של הסניף כאישור זמני. הסניפים מעבירים את הכספים לוועד הארצי בצירוף רשימת התורמים והעתקים מן האישורים הזמניים. לפי אישורים אלה בותן הוועד הארצי קבלות לתורמים, והן נשלחות לתורמים באמצעות הסניפים.

- בחודשים יוני 1969 עד אפריל 1970 שלח הוועד הארצי 300 טפסי קבלות, שהודפסו בישראל. משרד מבקר המדינה העיר, שלא היה צורך במשלוח קבלות מהארץ, כיוון שהסניפים בחוץ לארץ מדפיסים קבלות משלהם. עד לסיום הביקורת לא נתקבלו דוחות על השימוש בקבלות.

*

מבקר המדינה עמד בעבר על החשיבות, הנודעת לכך, שהאגודה תשקוד על הבטחת רמה נאותה בניהול פעולות הסניפים והמיתקנים השונים, כדי שהרמה המינהלית תהא הולמת את המטרות הציבוריות החשובות של הפעולה. הביקורת הנוכחית העלתה ליקויים לא מעטים בניהול השוטף. פעולת הוועד הארצי בגיבוש נהלים יש בה כדי להביא לשיפור, בתנאי שבעקבותיה תבוא גם פעולה עקבית של המרחבים, כל אחד בתחומו, דוגמת זו שהתחיל בה לאחרונה מרחב המרכז.